

RAAP België - Rapport 048

Heraanleg van het Sint-Martenplein Sint-Truiden

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek - 2017A197

R A A P

Nazareth
2017

Colofon

Initiatiefnemer: Stad Sint-Truiden
Kazernestraat 13
3800 Sint-Truiden

Opdrachtgever: ANTEA GROUP Belgium
Corda Campusgebouw
Kempische Steenweg 293 bus 3
3500 Hasselt

Titel: Heraanleg van het Sint-Martenplein
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Bureauonderzoek - 2017A197

Status: definitief

Datum: 22-02-2017

Auteur: B. VERMEULEN (OE/ERK/Archeoloog/2016/00161) & N. VANHOLME

Projectcode: 2017A197

Raaproject: STMA-01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Steenweg Deinze 72,
9810 Nazareth

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Steenweg Deinze 72
9810 Nazareth
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2016

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Door middel van het geleverde vooronderzoek aan de hand van een bureauonderzoek is het mogelijk een gefundeerde uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische sporen. Met zekerheid is er een waardevol bodemarchief aanwezig rondom de Sint-Martinuskerk. De vraag blijft echter of bij beperkte bodemverstoring die tijdens de heraanleg van het plein zal plaatsvinden, er archeologische sporen en/of lagen zullen worden aangesneden.

Om de diepte van het archeologische vlak te bepalen onder het plein, was het mogelijk om dit te bepalen aan de hand van enkele boringen. Dit weegt echter niet op tegen de minimale bodemverstoring die zal plaatsvinden. Daarom wordt voorgesteld om werfbegeleiding te voorzien en de archeologische informatie, zoals de stratigrafie en graad van verstoring, op het moment van de werken te registreren.

1.2 De aanwezigheid van een archeologische site

De archeologische verwachting is aangezien de geschiedenis van deze site hoog (figuur 1). Naast inhumaties en resten van een gracht en/of kerkhofmuur omheen het kerkhof worden binnen het plangebied muurresten verwacht van de in 1911 afgebroken gebouwen, evenals bijhorende bewoningssporen in de vorm van afvalkuilen. Ook bevindt er zich onder het oostelijke deel een schuilplaats uit WOII. Sporen die ouder zijn dan de volle middeleeuwen worden omwille van de specifieke ligging en het intens gebruik van het perceel niet verwacht. Al kan de aanwezigheid ervan niet helemaal worden uitgesloten.

Omdat er archeologische sporen worden verwacht, is een verder programma van maatregelen noodzakelijk.

1.3 Impactbepaling

De voorzien werken en de impact op het bodemarchief kan worden opgedeeld:

1. De heraanleg van het straat- en pleinniveau: Hier wordt geen diepere uitgraving voorzien dan ca. 60cm, wat min of meer overeenkomt met de verwachte verstoorde funderingslagen van het plein- en straatniveau. Mogelijk wordt hierbij wel de schuilkelder geraakt, en meer bepaald de toegangswegen en nooduitgangen. Het is immers niet precies geweten hoe diep deze zijn gelegen. Er wordt wel een minimale diepte van 30cm verwacht.

2. De uitgravingen voor het planten van twee bomen: De locaties bevinden zich op de oude perceelsgrens tussen het kerkhof en de straat. Verwacht wordt dat hier de kerkhofmuur wordt aangetroffen, en eventuele voorgangers van deze begrenzing (eventueel in de vorm van een gracht). Er worden putten voorzien van 1,6m x 1,6m X 0,8m.

3. Het uitgraven van het oorlogsmonument: De uitgraving gebeurt niet dieper dan de fundering van het monument waarbij het archeologisch bodemarchief niet wordt geraakt. Bijkomend bevindt het monument zich op een aarden sokkel, dewelke een bijkomende buffer vormt tijdens het uitgraven.

4. Het uitgraven van een nieuwe funderings sleuf voor het herplaatsen van het oorlogsmonument (ca. 10m x 3m): Er wordt een uitgraving van 80cm diep voorzien langsheen het zuidoostelijke transept van de kerk. Dit is minstens 20 cm dieper dan de verwachte pleinfundering. Deze sleuf zone ligt deels binnen het oorspronkelijk kerkhof, en deels binnen het gebied waar er funderingen van bewoning en bewoningssporen worden verwacht.

Hieruit blijkt dat tijdens de werkzaamheden er kans is op het treffen van archeologische sporen en lagen.

1.4 Waardering van de archeologische site

Ondanks de beperkte ingreep zal archeologisch onderzoek door middel van werfbegeleiding leiden tot kennisvermeerdering inzake de geschiedenis van dit plein. Het gaat enerzijds over de ongekende stratigrafie die door de aanleg sleuf van het monument kan worden achterhaald. Daarnaast zal duidelijk worden op welk niveau er archeologische sporen (muurwerk, inhumaties) zijn bewaard en wat de aard en bewaringstoestand is van de sporen. Ook wordt er mogelijk meer inzicht verworven over de kerkhofmuur, de opbouw ervan en zijn voorlopers.

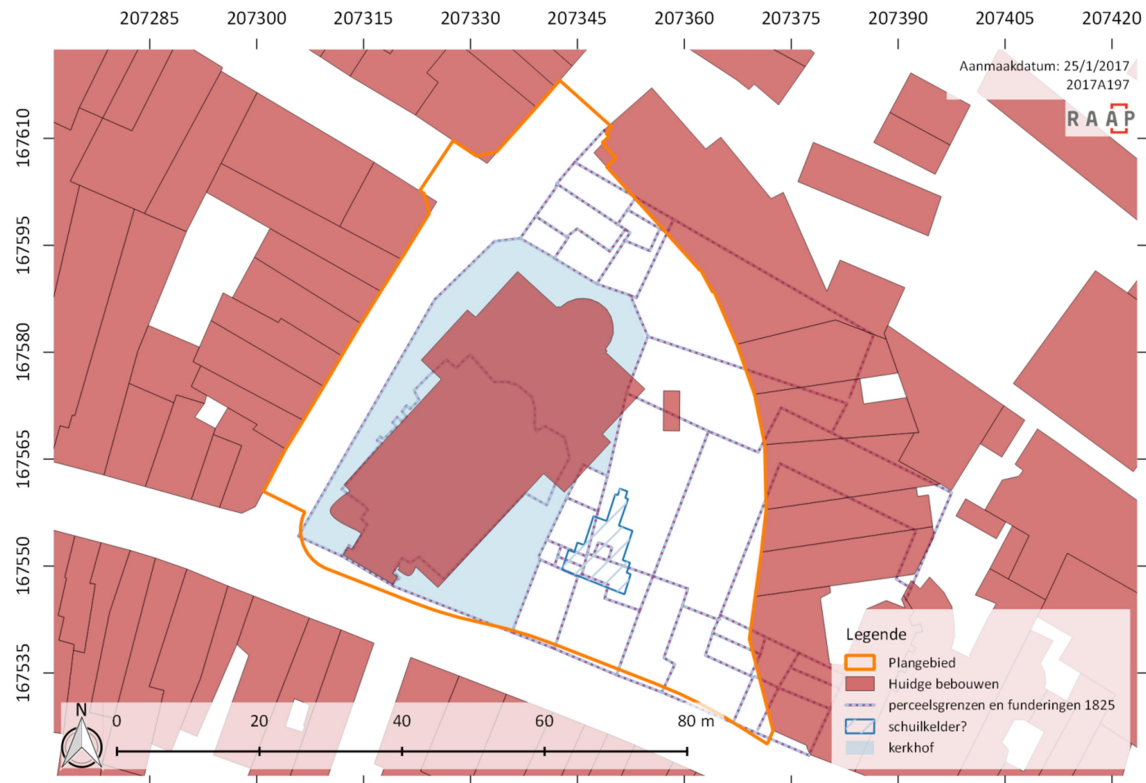
Deze zeer lokale gegevens zijn niet enkel relevant voor het vergaren van de informatie op zich. Ook naar de toekomst toe kunnen latere ingrepen op het plein beter worden ingeschat.

Bij het afgraven van het huidig straatniveau is er een kans op het aantreffen van de schuilkelder. Dit biedt de mogelijkheid om de exacte ligging ervan te bepalen.

1.5 Bepaling van de maatregelen

Er wordt werfbegeleiding voorzien bij zowel het uitgraven van de aanleg sleuf voor het oorlogsmonument als bij het afgraven van het plein ten zuidoosten van de kerk. Enkel het deel ten noorden van het monument en een deel van de parkeerzone dient onder begeleiding te worden afgegraven.

Het programma van maatregelen wordt hieronder verder uitgewerkt en volgt daarbij de code van goede praktijk, versie 2.0, hoofdstuk 19 (werfbegeleiding).

figuur 1 Archeologische verwachtingskaart: binnen het plangebied vallen de verdwenen perceelsgrenzen en bijhorende funderingen van de oude kerk, huisjes en kerk- en tuinmuren. De zone van het oude kerkhof is in het blauw ingekleurd, de mogelijk ligging van de schuilkelder is gearceerd. Projectie op de GRB-kaart (www.geopunt.be)

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

- *Naam plangebied en/of toponiem:* Sint-Truiden - Sint-Martenplein
- *Adres:* Stapelstraat/Sint-Martenplein/Breendonkstraat
- *Deelgemeente:* Sint-Truiden
- *Gemeente:* Sint-Truiden
- *Provincie:* Limburg
- *Kadastrale gegevens:* openbaar domein
- *Oppervlakte plangebied:* 2810m²
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*
noordwest: X= 207297.01 Y=167522.04
zuidoost: X=207377.49 Y=167614.36

2.2 Onderzoeksdoelen en vraagstellingen

Het doel van de werfbegeleiding is enerzijds archeologische sporen en de stratigrafie in de verschillende voorziene uitgravingen, anderzijds wordt getracht om de exacte ligging van de schuilkelder te achterhalen.

Hierbij worden volgende specifieke onderzoeksvragen gesteld:

- Wat is de stratigrafie van het plein. Tot waar reikt de recent verstoring en op welke diepte ligt het eerste archeologisch niveau?
- Zijn er op de maximale uit te graven diepte van de uitgravingen sporen aangetroffen? Komen deze overeen met de verwachte archeologische gegevens (nl. o.a. muurwerk en deel van het kerkhof). Welke nieuwe gegevens zijn er gekomen?
- Zijn er delen van de schuilkelder aangetroffen op het niveau dat tijdens de werkzaamheden werd aangehouden, en kan de schuilkelder daardoor exact worden gesitueerd?

2.3 Onderzoeksstrategie en -methode

Werbbegeleiding wordt verkozen boven andere onderzoeksmethodes aangezien de beperkte verstoring die zal plaatsvinden. Vier zones dienen te worden opgevolgd:

2.3.1 *Onderzoeksgebied 1: Aanleg van de funderingsleuf*

Vanaf het afhalen van het huidige pleinniveau tot het bereiken van de noodzakelijke diepte (ca. 80cm) dient een archeoloog de werkzaamheden te begeleiden. Er wordt uitgegaan van een site met complexe stratigrafie. Mogelijk zal meer dan één niveau moeten worden geregistreerd.

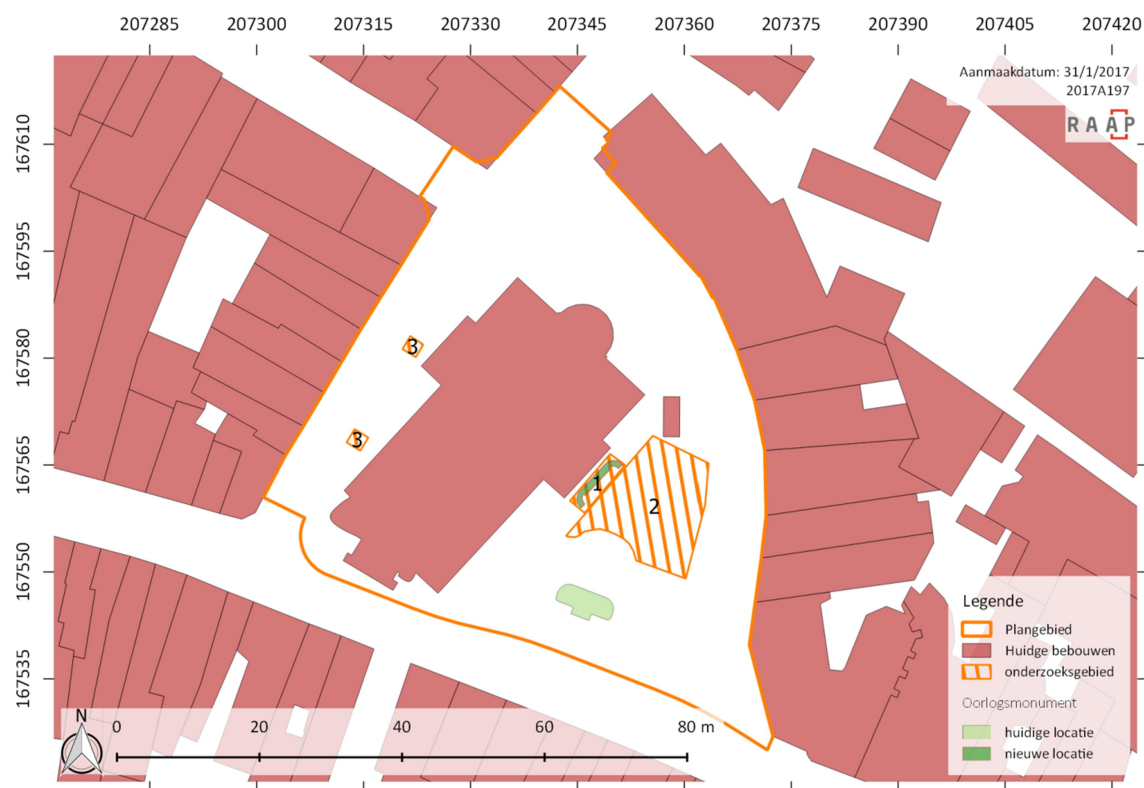
2.3.2 Onderzoeksgebied 2: Opbraak en afgraven van het zuidoostelijke deel van het plein

De opbraak en het afgraven tot het gewenst niveau dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Het onderzoeksgebied kan niet strikt worden afgebakend. Indien blijkt dat de schuilkelder deels buiten deze zone valt, zal het onderzoeksgebied worden uitgebreid tot de ligging van de kelder in kaart kan worden gebracht.

Er wordt rekening gehouden met het deels verwijderen van de verhoogd niveau waar het huidige monument op is gelegen. Het verwijderen van het opgebrachte niveau dient eveneens te gebeuren onder begeleiding. Hier worden namelijk de trappen van de schuilkelder verwacht.

2.3.3 Onderzoeksgebied 3: Uitgraven van aanplantingsputten

Ten westen van de kerk worden twee putten gegraven van elk ca. 2m³. Ze liggen op een archeologisch gezien cruciale plaats, namelijk op de oude perceelsgrens tussen het kerkhof en de straat. Vanaf het afhalen van het huidige pleinniveau tot het bereiken van de noodzakelijke diepte (ca. 80cm) dient een archeoloog de werkzaamheden te begeleiden. Er wordt uitgegaan van een site met complexe stratigrafie, en mogelijk zal meer dan één niveau moeten worden geregistreerd.

Figuur 2 Aanduiding van de onderzoekszones op de GRB-kaart (www.geopunt.be)

2.4 Onderzoekstechnieken

2.4.1 *Onderzoeksgebied 1: aanleg van de funderingsleuf*

Breedte en lengte van de sleuf worden bepaald door de bouwheer. Er wordt uitgegaan van de maximale afmetingen die nodig zijn voor het plaatsen van het monument.

Het afgraven gebeurt laagsgewijs, rekening houdend met de aanwijzingen van de archeoloog. Indien nodig worden verschillende archeologische niveaus geregistreerd. Wanneer de bekomen diepte is bereikt, worden de nodige profielen ingetekend. De interpretatie gebeurt met behulp van een aardkundige. De ingetekende profielen laten toe grip te krijgen op de stratigrafie van het plein.

Wanneer muurwerk wordt aangetroffen wordt deze gedetailleerd geregistreerd en kan deze in functie van het te plaatsen oorlogsmonument worden opgebroken tot de maximale diepte van de funderingsleuf.

Indien er tijdens het onderzoek inhumaties worden aangetroffen, dient een fysisch antropoloog in te staan voor de correcte registratie.

2.4.2 *Onderzoeksgebied 2: Opbraak en afgraven van het pleinniveau*

Wanneer er resten van de schuilplaats worden aangetroffen, mogen deze niet worden uitgebroken. De archeoloog ziet toe op de bewaring van alle elementen van de schuilplaats en meet alles gedetailleerd op. Er worden duidelijke afspraken gemaakt omtrent het behoud tijdens het verder verloop van de werken, zoals tijdens de opbouw van het nieuwe plein.

Indien andere waardevolle archeologische gegevens aan het licht komen, worden deze ook geregistreerd.

2.4.3 *Onderzoeksgebied 3: Uitgraven van aanplantingsputten*

De onderzoekstechnieken zijn quasi identiek als deze voor de funderingsleuf. Breedte en lengte van de sleuf worden bepaald door de bouwheer. Er wordt uitgegaan van de maximale afmetingen die nodig zijn voor het plaatsen van het monument.

Het afgraven gebeurt laagsgewijs, rekening houdend met de aanwijzingen van de archeoloog. Indien nodig worden verschillende archeologische niveaus geregistreerd. Wanneer de bekomen diepte is bereikt, worden de nodige profielen ingetekend. De interpretatie gebeurt met behulp van een aardkundige. De ingetekende profielen laten toe grip te krijgen op de stratigrafie van het plein.

Wanneer muurwerk wordt aangetroffen wordt deze gedetailleerd geregistreerd en kan deze in functie van de aanplanting worden opgebroken tot de maximale diepte van de funderingsleuf.

Indien er tijdens het onderzoek inhumaties worden aangetroffen, dient een fysisch antropoloog in te staan voor de correcte registratie.

2.5 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijken ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.

2.6 Duur van de opgraving

De werfcontrole waarbij de nodige sporen worden geregistreerd, wordt geraamd op 3 dagen. De duur ervan hangt deels af van de snelheid waarmee de opbraak van het straatniveau kan gebeuren. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de rapportage.

2.7 Kostenraming

De kosten worden geraamd op €9000 (terreinwerk + rapportage).
In deze raming zitten geen kosten vervat voor werfinrichting en grondverzet.

2.8 Competenties voor de uitvoerders

2.8.1 Actoren

Volgende actoren zullen een rol spelen bij het archeologisch onderzoek:

- Erkende archeoloog
- Veldwerkleider (De veldwerkleider en de erkende archeoloog kunnen dezelfde persoon zijn)
- Assistent-archeoloog
- Externe adviseur
- Aardkundige
- Fysisch antropoloog

2.8.2 Competenties

De veldwerkleider heeft de nodige ervaring in stadscontexten en met het herkennen van inhumaties. Hiervoor is er ervaring nodig op minstens 4 verschillende sites in stadscontexten waarvan minstens één met grafcontexten.

2.9 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble

Er worden voorzieningen getroffen om het vondstenensemble te bewaren in goede omstandigheden.